

HOLLANDI FONDIDE ÜHENDUSE ERINUMBER

SISUKORD

Eessõna

Kaheksa aastat osalemist Eesti sotsiaalarengus

Üsna varsti pärast Balti riikide taasiseseisvumist otsustas neli Hollandi fondi hakata tegutsema Eestis. Põhieesmärgiks oli siis ja on ka praegu pluralistliku tsiviilühiskonna idee realiseerimise toetamine Kesk-Euroopas. Seda eesmärki järgitakse, kui pakutakse moraalset ja finantsilist tuge ja/või nõustamist projektidele hoolekande, tervishoiu ja hariduse vallas. Erilist rõhku pannakse väiksemahulistele projektidele, mille eesvedajateks on ühiskonna pioneerid, nn rohujuure tasandi organisatsioonid. Palju tähelepanu pööratakse hoolekandetöötajate professionaalsuse tõstmisele ja selle kaudu sotsiaalteenuste kvaliteedi parandamisele. Toetust taotlevate projektide algatus ja täideviimine peab lähtuma kohalikest inimestest. Teiseks eeltingimuseks on kaaskodanike ja (kohalike) võimude toetus, eriti mis puutub jooksvatesse kulutustesse. HFÜ aitab katta ka hoonete remondi- ja sisustuskulutusi.

Möödunud kaheksa aastaga on Hollandist rahalist ja muud abi saanud kokku üle 100 organisatsiooni. Eesti hindamisnõukogu annab hinnangu kõigile taotlustele; sellesse nõukokku kuuluvad hästi informeeritud ja ühiskonna käekäigust huvitatud inimesed paljudest Eesti piirkondadest. Oleme siiralt tänulikud nõukogu liikmetele nende nõuannete ja juhtnõõride eest.

Meil on hea meel, et ajakiri Sotsiaaltöö on otsustanud pöörata erilist tähelepanu meie tegevusele Eestis ja selle kaudu ka paljudele Eesti initsiaatoritele, kes mitte kohustuse korras, vaid vabatahtlikult on võtnud oma südameasjaks abivajavate kaaskodanike elutingimuste parandamise. Me loodame, et informatsioon, mis levib Sotsiaaltöö ajakirja kaudu, ergutab ka teisi eestlasi alustama uute sotsiaalsete projektidega.

Octave Regout

HFÜ Balti riikide koordinaator

Meie eesmärk on hoolitusele orienteeritud ühiskond

Octave Regout

Õppetunnid koostööst Hollandi Fondide ühendustega

Marju Lauristin

Tartu Maarja Kool

Jaanus Rooba

Tartu Emajõe Kool

Silja - Anu Taru

Tartu Laste Tugikeskus

Ruth Soonets

Eesti ja Hollandi koolide partnerlusest

Harry Raemaekers

Willem van den Bergh'i keskus vaimupuudega inimestele

Cees Hage
Piet Overduin

Pahkla Camphilli Küla

Katarina Seeherr

Sallivust pole kunagi küllalt

Jaak Herodes

Koluvere, Võisiku ja Valkla hooldekodude koostöö Willem van den Bergh'i keskusega

Monika Salumaa

Kiriku kriminaaltööst ja Hollandi Fondide Ühendusest

Avo Üprus

Õigusrikkujate integreerimine Eesti ühiskonda

Henk Beukers

Narva Öömaja

Sergei Nikolajev

Võru Maarahva Teabetuba ja maarahva seltsid

Anneli Luisk

Valik toetatud projekte

Piet Boerefijn

MEIE EESMÄRK ON HOOLITSUSELE ORIENTEERITUD ÜHISKOND

Sotsiaaltöö ajakirja küsimustele vastab Hollandi Kesk- ja Ida-Euroopa Fondide Ühenduse koordinaator OCTAVE REGOUT

Millega tegeleb Hollandi Fondide Ühendus?

HFÜ on organisatsioon, mis tegutseb nüüdseks juba ligi kümme aastat ja mille eesmärk on aidata kaasa tsiviilühiskonna kujunemisele Kesk- ja Ida-Euroopas. Kui varem oli ühiskond riigikeskne, siis tsiviilühiskonnas on rõhk inimestel ja hoolitsusel. Kodanikud kannavad ise vastutust ja hoolt oma ligimeste eest, kellel pole elus nii hästi läinud. HFÜ töötab üheksas riigis: Balti riikides, Poolas, Tšehhis, Slovakkias, Ungaris, Rumeenias ja Bulgaarias. Valisime need riigid, sest nad on meile kõige lähemal mitte üksnes geograafiliselt, vaid ka oma mõtteviisilt ja ajaloolt. Regioonis, kus me töötame, elab umbes sada miljonit inimest. Hetkel kuulub Hollandi Fondide Ühendusse 35 fondi. See arv muutub, kuna uued fondid tulevad juurde. Need kõik on iseseisvad erafondid, millest igaühel on omad eesmärgid ja majanduslikud võimalused, kuid kes on kõik otsustanud osaleda ühel või teisel viisil HFÜ tegevuses.

Suur osa projekte (u 40%), mida oleme viimaste aastate jooksul toetanud, on olnud suunatud lastele. Üks meie esimesi ja ühtlasi ka suuremaid projekte Eestis on Tartu Maarja Kool, mis on mõeldud vaimupuudega lastele. Meie poole on pöördunud ka inimesed, kes tahavad aidata probleemsete perede lapsi. Neid lapsi ei pea alati paigutama hoolekandeesutusse, peab lihtsalt

olema keegi, kes hoolitseb nende eest pärast kooli, aitab sisustada vaba aega, pakub õhtusööki jne. Meil on palju selliseid projekte, ja mitte ainult Eestis.

Teine suur grupp on puuetega inimesed. Oleme toetanud puuetega inimeste õppeasutusi, aga ka hooldekodusid. Tutvusime viie suure hooldekoduga Eestis ja leidsime, et olukord neis on soovitust kaugel. Kuigi Hollandi fondid toetavad reeglina ainult mitteriiklikke algatusi, siis siin oli vajadus nii suur, et otsustasime midagi ette võtta. Leidsime Hollandis ühe organisatsiooni, mis on spetsialiseerunud vaimse tervise probleemidega inimeste hooldusele. Juba seitse aastat korraldavad nad koolitusi Eesti hooldekodude personalile, tänu millele on märgatavalt paranenud suhtumine hoolealustesse nendes asutustes. Oleme aidanud parandada ka hoolealuste elutingimusi. Kahjuks pole selles valdkonnas tulnud kuigi palju häid projekte MTÜdelt. Äramärkimist väärib Pahkla Camphilli küla, kus terved inimesed elavad ja töötavad koos vaimse puudega inimestega. Aitasime neid uue töökoja ehitamisel. Loodame, et selliseid projekte saab olema rohkem.

Kolmas valdkond, kus me töötame, on seotud vanglaga ehk õigussüsteemiga. Oleme aidanud luua sotsiaalse rehabilitatsiooni keskust Kohtla-Järvel, veel on meil ühisprojekt Hollandi valitsusega: Hollandi ohvriabi ja sotsiaalse reintegratsiooni spetsialistid on korraldanud väljaõpet Eesti kolleegidele juba kolm aastat. Oleme huvitatud ka sellest, mis toimub vanglates: aitasime parandada noorte kinnipeetavate sportimisvõimalusi Viljandi Noortevanglas ja nüüd ootame projekti Maardu eeluurimisvanglast.

Veel üks väga huvitav algatus on nn perekeskused. Kahe aasta jooksul oleme saanud Kagu-Eesti kaugelasuvatest küladest mitu taotlust. Tühjaks jäänud korter remonditakse ja kujundatakse kohaks, kus küla inimesed saavad kokku tulla. Omavalitsus annab sellisele perekeskusele tasuta kasutamiseks ruumid, meie aitame neid remontida ja sisustada. Keskuses töötavad vabatahtlikud. Eakad inimesed saavad sinna tulla viiel päeval nädalas ja istuda soojas kenas toas, kus on võimalik omavahel juttu ajada ja lehti lugeda, lapsed võivad pärast koolitunde teha koduseid töid, mängida lauamänge. Enamikus neist keskustes on isegi arvuti. Seal on ka dušš ning pesumasin. Vanad ja noored saavad kokku. Praktika on näidanud, et paljud inimesed tulevad sinna ja et niiviisi taastub normaalne inimkogukond.

Kuidas on organisatsiooni töö korraldatud?

Reisime palju, Eestit külastame kaks korda aastas. Tuleme siia, et tutvuda uute projektidega ja vaadata kuidas vanad projektid töötavad. Igas riigis on meil oma esindaja nagu Eestis Piet Boerefijn, kes suhtleb projektijuhtidega, kogub infot ja kontrollib finantseeritavaid projekte. Igas riigis on meil hindamiskooskogu, mis koosneb kuuest kohalikest eksperdist, kes tunnevad väga hästi olukorda ja aitavad meid valiku tegemisel. Kuulame väga tähelepanelikult, mida meile räägitakse. Meil pole oma filosoofiat selle kohta, mida peaks tegema. Meie jaoks on tähtis, et on olemas probleemid ja kindlad inimesed, kes tahavad ja suudavad neid lahendada. Soovime, et projekt oleks realistlik ja et naabruses elavad inimesed ning kohalik omavalitsus oleksid valmis projekti toetama. Seejärel valime projektid, mida finantseerime. Kokku oleme toetanud Eestit ligikaudu 25 miljoni Eesti krooniga. Me oleme teinud koostööd rohkem kui saja organisatsiooniga Eestis ja toetanud rohkem kui 125 projekti. HFÜ eripäraks on see, et katame ka ehitusega ja hoonete remondi ja sisustamisega seotud kulused, need moodustavad 70% meie finantseeringutest.

Miks Te meid aitate?

Igal pool Lääne-Euroopas leidub heategevusorganisatsioone, ka teil Eestis olid need enne 1940. aastat olemas. Mõned inimesed lihtsalt tunnevad, et neil on rohkem vedanud - nad on sündinud tervena ja saavutanud edu tänu oma headele vaimsetele või füüsilistele võimetele. Ja siis nad otsustavad, et tahavad teha midagi oma ligimese heaks. Mõned neist loovad organisatsioone,

mida kutsutakse fondideks. Väga tihti on fondide asutajateks rikkad lastetud inimesed, kes tahavad, et nende nimi kehtaks edasi nendes fondides. See on Lääne-Euroopas täiesti normaalne asi ja saab ükskord olema sama normaalne ka teil, kuid see võtab aega.

Miks me tulime siia, kuigi oleme Hollandi organisatsioon? Võib-olla idealismist. Võrreldes teie olukorraga oli olukord Lääne-Euroopas kümme aastat tagasi tunduvalt parem, elasime väga luksuslikult. Ütlesime endale: "Siin on need inimesed, kes on samasugused nagu meie, kuid neil pole vedanud. Aitame neil järele jõuda. Viie või kümne aasta pärast on neil kõik korras ja nad suudavad seista omil jalgel." Tuli välja, et vajate natuke rohkem aega, kuid me ei jää siia igaveseks. Me ei tea, millal siit lahkume, kuid igatahes mitte veel lähema 34 aasta jooksul. Ükskord see siiski juhtub, meie missioon ei kesta lõpmatult.

ÕPPETUNNID KOOSTÖÖST HOLLANDI FONDIDE ÜHENDUSEGA

Marju Lauristin

Tartu Ülikooli erakorraline professor

Hollandi Fondide Ühenduse

Eesti hindamiskooskogu liige

Olen Hollandi Fondide Ühenduse Eesti hindamiskooskogu liige olnud neli aastat ja tahaksin jagada oma mõtteid selle koostöö õppetundidest Eesti kolmanda sektori ja arengu seisukohalt. Hindamiskooskogu põhiülesanne on kujundada Eestis koos Fondide juhtkonna esindajatega projektitoetuste strateegia, hinnata konkreetsete projektide kvaliteeti ning vajalikkust. Me kõik oleme nende aastate jooksul Hollandi sõpradelt palju õppinud.

Juhtimise sihipärasus ja tagasihoidlikkus

Eeskujuks võib seada fondide juhtimises valitsevat asjalikkust ja vastuvõtlikkust ka kõige tagasihoidlikumatest paikadest tulevate ideede suhtes. Ühtki projekti ei hinnata selle esitaja mainekuse järgi, vaid abivajajate huvidest ning projekti enda praktilistest omadustest lähtudes.

Fondide juhtimiskultuuris olen tabanud midagi, mis tugevasti eristab nende vaimsust näiteks ameerikaliku heategevuse tavadest. Kuid fondide esindajad väldivad meediakära, ei armasta end pidulikult pildistada koos abisaajatega, ei korralda esinduslikke vastuvõtte ja muid reklaamiüritusi. Nende vägagi jõukaid organisatsioone esindavate inimeste tagasihoidlikkus omaenese rolli rõhutamise suhtes ning kokkuhoidlikkus fondide kohalike "kontorikulude" osas erinevad suuresti Eestis valitsevast enesenäitamise ja kulutamise mentaliteedist. Fondidepoolne kontroll annetatud raha kasutamise sihipärasuse ning kokkuhoidlikkuse üle võiks olla eeskujuks Eesti omavalitsustele. Samas on see täielikult vaba paberlikust asjaajamisest. Hollandi fondide esindajad on ise kohapeal tutvunud kõigi projektidega, tunnevad isiklikult kõiki projektijuhte, kontrollivad igal aastal kohal käies põhjalikult koos kohalike nõunikega projektide elluviimist.

Oskus leida üles valupunktid

Kuid veelgi enam kui Hollandi fondide tegevuse väline stiil, avaldab muljet nende tegevuse järjekindlus ja eesmärgistatus Eesti ühiskonna kõige valusamate sotsiaalsete probleemide ülesleidmisel ning oma abi sihikindel suunamisel. Projektide hindamisel lähtutakse selgetest prioriteetidest. Põhitähelepanu on pööratud inimestele ja paikadele, kes ja mis on jäänud riikliku süsteemi vaeslasteks, kus tuleb luua või toetada uut suhtumist sotsiaalsetesse muredesse nii keskkonna parandamise kui inimeste õpetamise kaudu. HFÜ tegevuse põhiaadressaadiks on puudega lapsed, sotsiaalselt tõrjutud lapsed, vägivalla ohvriks langenud lapsed, hooldekodude

elanikud, vangist vabanenud, kaugete külade vanurid – need, kelle olukorra parandamine nõuab eriti palju heatahtlikku kannatlikkust, raha ja oskusi, millest ühtki ei ole Eestis liiga palju. Viimasel ajal on tähelepanu pööratud uuele riskirühmale – lastele, keda varitseb uimastihoht.

Kogu fondide tegevus on rajatud partnerlusele Eesti kohalike ühendustega ning omavalitsustega. See on kodanikuühiskonna rohujuuretasand, mida HFÜ oma rahalise toetuse ning koostöö kaudu turgutab. Juba kolmel korral on HFÜ poolt toetatud projektide elluvijad kohtunud omavahelistel konverentsidel.

Elujõulise võrgustiku loomine

Nii nagu Avatud Eesti Fond on kujunenud oluliseks koostööpartneriks hariduselu uuendusliikumistele, on Hollandi Fondide Ühendus seda teinud sotsiaalvaldkonnas. Mõlemad fondid toetuvad täielikult Lääne erakapitalile, aga samuti ka Lääne heategevuskultuurile. Pikkamööda kujuneb sellise koostöö pinnal elujõuline koostöövõrgustik, mis suudab tegijate poolt vaadatuna edukalt edasi tegutseda ka siis, kui välisfondid oma abistava käe tagasi tõmbavad. Jääb ainult küsimus – millal on Eesti oma erakapital valmis saama sama tõhusaks partneriks sotsiaaltöötajatele Eesti sotsiaalprobleemide lahendamisel?

Koostööst Hollandi Kesk- ja Ida-Euroopa Fondide Ühendusega TARTU MAARJA KOOL

Tartu Maarja Kool
Puiestee 126, Tartu
Tel/faks: +37 27 406382

Jaanus

Maarja Kooli direktor

Rooba

Tartu Maarja Koolis valmistatakse kooliks ette 5 ja õpetatakse 37 keskmise ja sügava vaimupuude ning liitpuudega last (epilepsia, hüsteeria, autism, geneetilised haigused - nt Downi sündroom -, liikumispuue). Lapsed nagu lapsed ikka, ainult et pisut teistsugused kui tavalised lapsed.

Kooli süünd

Kool asutati Tartu Puuetega Inimeste Ühenduse lastevanemate initsiatiivil. Kooli hakkas organiseerima dr. Anne Daniel, kes alates 1990. aastast töötas ühenduse lastevanemate ringi juhina. Tol ajal puudus võimalus keskmise ja sügava vaimse puudega lastele hariduse andmiseks. Selle tühiku täitmiseks alustati 1991. aastal päevakeskuse projektiga. Eeskuju võeti mitmest Euroopa riigist, kus puuetega inimestega töötamisel on juba pikaajalised kogemused - Soomest, Saksamaalt, Šveitsist, Suurbritanniast, Hollandist, Austriast, Prantsusmaalt. Maarja Kooli partnerkooliks sai Helsingis æuv ravipedagoogiline Marjatta - Koulu. Peamiseks nõustajaks oli Šoti õigusnõunik ja seadusloome spetsialist, Šoti Rahvusliku Tervise Trusti esimees Adrian Ward. Maarja Kooli rajamist toetasid suuresti Hollandi Ühendatud Fondid, oma panuse andsid Rootsi Lions-klubi esindus ja annetajad Šveitsist ning Šotimaalt. Tartu linn toetas ruumide leidmisega Jaamamõisa endise sõjaväe lasteaia näol ning võttis enda kanda ka kooli jooksvad kulud.

Kuna areng on läinud Hollandi Fondide hinnangul õiges suunas, toetavad Hollandi Fondid ka uue klassikorpuse väljaehitamist, sest laste arv koolis kasvab iga aastaga. 1994. aastal alustati kahe klassi ja lasteaiarühmaga, kokku 20 lapsega. Kui põhikool on välja ehitatud koos selle juurde kuuluvate töökodadega, võiks koolis õppida 60-70 last.

Kõik lapsed on vastuvõtlikud kaunile

Ravipedagoogilise koolina püütakse Maarja Koolis toimetuleku-, eluõpetuse ja käsitöö kõrval saavutada ka laste harmooniline ja terve hingeelu. Selles on intellektuaalse arendamise kõrval tähtis roll kunstilistel ainetel (maalimine, voolimine, muusika, näitemäng, rahvatants, pühade tähistamine). Hingelist arengut toetab ka eakohaselt valitud jutustamisainestik. Algekoolis tutvustatakse põhitunni jutustavas osas muinasjutte, valme ja legende, põhikoolis jutustusi maailma ajaloo eri etappidest, seal hulgas räägitakse ka religioossetest ning poliitilistest suurkujudest. Ka sügava vaimupuudega laps on oma hinges vastuvõtlik ja arenemisvõimeline. Tähtis on ka laste kehalise arengu toetamine võimlemise, ratsutamise ja ujumisega. Selleks on lastele ette nähtud nii individuaal- kui klassitunnid. Oluline on õpitavate ainete omavaheline seostamine ja elulisus. Näiteks väljendatakse tunni jutustavas osas saadud elamusi kunstilis-praktilises tegevuses. Rõhutada tuleb, et ühe ja sama teema puhul on õppe-eesmärgid lastele erineva raskusastmega, küllalt palju rakendatakse diferentseeritud tööd. Õppetöö tõhususe huvides on igal klassil peale klassiõpetaja ka abiõpetaja ja liikumispuudega laste jaoks kasvataja. Individuaalset tööd lastega teevad füsioterapeut ja logopeed. Õppetööd koordineerib kooli kolleegium, millest võtavad osa inimesed, kes on enda kanda võtnud vastutuse ravipedagoogika elluviimise eest. Laste individuaalse arengu toetamiseks korraldatakse regulaarselt teraapia-alaseid nõupidamisi.

Mõtleme tulevikule

Kuna puuetega noortel ei ole lihtne pääseda kutsekooli või tehnikumi, on vaja kindlustada neile võimalus õppida jõukohast ametit kaitstud ja turvalises keskkonnas. Oleme alustanud vaibakudumise ja puidutöö õpetamisega. Juba kahel aastal on korraldatud jõulude ajal "Obu" galeriis meie laste valmistatud vaipade näitusmüük. Tulevikus on plaanis välja ehitada puidu-, metalli-, õmblus-, kudumis-, küünla- ja pagaritöökoda, kus kooli lõpetanud noored saaksid juhendajate käe all töötades anda oma panuse ühiskonna ellu.

Veel on plaanis rajada talu tüüpi maakodu, kus noored puuetega inimesed saaksid elada võimalikult iseseisvalt ja tegelda talutöödega vastavalt oma oskustele, harida maad ja kanda hoolt loomade eest. Maakodusse on võimalik rajada töökodasid, milles saaks teha käsitööd. Noorte juhendamiseks ja abistamiseks on vaja, et maakodus elaks nendega üks või kaks peret. Selle plaani elluviimiseks on ärksamad lapsevanemad muretsenud Kiidjärvel maja, kus on juba kolm aastat korraldatud suvelaagreid. Tublimad lapsevanemad on teinud Kiidjärvel palju haljastustöid ja korrastanud ka maja. Oma õla on alla pannud Rotary klubi. Maakodu väljaehitamist on lubanud toetada ka välismaised Rotary ja Lions- klubid.

**Koostööst Hollandi Kesk- ja Ida-Euroopa Fondide Ühendusega
TARTU EMAJÕE KOOL**

Tartu Emajõe Kool
Vabaduse pst.9 PK.232
51002 TARTU
Tel./Faks: 07/434316

Silja - **Anu** **Taru**
Emajõe Kooli direktor

Tartu Emajõe Kool (TEK) on Eestis ainuke kool nägemispuudega lastele. Käesoleval aastal saab kool 75 aastaseks. Koolis õpib 105 õpilast, kellest viiendik on pimedad, ülejäänud vaegnägijad. TEK-s saab põhikoolihariduse 10 aastaga (üks lisa-aasta) ja keskkoolihariduse 13 aastaga. Koolis on klassid ka liitpuudega lastele (nägemispuudele lisaks kuulmis- või liikumispuue või õpiraskused). Rohkem kui pooled õpilastest on nägemise tõttu lapsinvaliidid.

Kõik TEK'i pedagoogid on väga head spetsialistid ja oma ala tõelised entusiastid. TEK-l on pimedate ja vaegnägijate õpetamiseks vajalike lisaseadmetega varustatud arvutiklass, mis on õpilaste hulgas väga populaarne. Lisaks sellele töötab koolis mitu muusika- ja spordiringi. Eriti heal järjel on ujumine. Alates 5. klassist algab kutse-eelõpe. Õppida saab puutööd, kangakudumist, mööbli restaureerimist, masinakirja ja arvutiga töötamist.

Paljudes riikides tegutsevad nägemispuudega laste koolide juures keskused, mis korraldavad tavaõppesse kaasatud õpilastele, nende vanematele ja õpetajatele kursusi, et toetada igati nende õpilaste õppimist tavakoolis. TEK on juba aastaid taotlenud haridusministeeriumilt raha kooli juurde taolise keskuse loomiseks. Siiani pole selleks võimalusi leitud. Abi õppevahendite soetamiseks ja õpetajate koolitamiseks on TEK saanud mitmetelt fondidelt ja koostööpartneritelt. Abistajateks on olnud: Ida-ja Kesk-Euroopa Hollandi Fondide Ühendus, Christoffel Blindenmission Saksamaal, Avatud Eesti Fond, Lions klubid, Rotary klubid, Soome pimedate organisatsioonid ja koolid, Schleswigi nägemispuuetega laste kool-keskus, AS Leibur ja paljud teised. Aitäh kõigile!

Koostööst Hollandi Kesk- ja Ida-Euroopa Fondide Ühendusega
TARTU LASTE TUGIKESKUS

Tartu Laste Tugikeskus
Kaunase pst 11-2
Tartu 50704,
Tel/faks: 07 484 666
e-post:
ch.abuse@online.ee
Kodulehekülg:
www.online.ee/~ch.abuse

Ruth
keskuse
pediaater

Soonets
juhataja,

Meie koostöö Octave Regout ja Hollandi Kesk- ja Ida-Euroopa Fondide Ühendusega algas 1995. aastal, mil avati Tartu Laste Tugikeskus. Tugikeskusesse koondunud kaheksa spetsialisti vajab nii teadmisi laste väärkohtlemiseset kui ka vastavateemalist erialast kirjandust. Tänu Octave Regout isiklikule toetusele oleme saanud üle kahekümne nimetuse erialast kirjandust, mis on osutunud töös väga vajalikuks. Nimetatud kirjandust kasutasime nii erialaseks enesetäiendamiseks kui ka teiste spetsialistide koolitamiseks. Need väljaanded olid Tartu Laste Tugikeskuses rajatud unikaalse raamatukogu "esimesed pääsukesed". Käesolevaks ajaks on meie raamatukogus juba üle neljasaja väljaande, mida saavad kohapeal kasutada Tartu Ülikooli tudengid ja teised lastega tegelevad spetsialistid.

Aastate vältel oleme korduvalt kohtunud fondi Eesti esindaja Piet Boerefijn'i, Octave Regout ning teiste Hollandi Fondi toetusel Eestis tegutsevate spetsialistidega, arutamaks koostöö võimalusi sotsiaalvaldkonnas ja momendi prioriteete. Üheks Hollandi Fondi toetatud edukaks projektiks oli *Matra-KAP programmi* raames toimunud seksuaalselt väärkoheldud laste ja nende pereliikmete intervjuerimiskoolitus Tartus. Kolmepäevases koolituses osales 25 spetsialisti mitmelt erialalt Eesti eri piirkondadest. 7-pallise hindamisskaala järgi sai koolitus osavõtjate poolt keskmiseks hindeks 6,5 palli. Väljavõtteid hinnangutest: "Meie jaoks oli see suur edasiminekuks." "Siiani oleme saanud vaid teoreetilisi teadmisi. Seekordne koolitus oli väga praktiline."

Osavõtjate sooviks oli jätkata taolisi koolitusi, et saada praktilisi kogemusi tööks ka väärkohtlejatega. Omalt poolt loodame, et meie pikaajaline koostöö jätkub edaspidi sama tulemuslikult. Kasutades võimalust, tahame Tartu Laste Tugikeskuse nimel tänada Octave Regout'd ja Piet Boerefijn'i osutatud abi, soovitude ja julgustuse eest jätkata nii vajalikku tegevust väärkoheldud laste ja nende pereliikmete abistamisel.

EESTI JA HOLLANDI KOOLIDE PARTNERLUSEST

Harry

Eesti ja Hollandi vahelise koostöö koordinaator

Raemaekers

1989 - Kus asub Eesti?

Üks Eesti noorte organisatsioon saatis Hollandisse kutse. Selles kutses oli öeldud: Eesti noored tahavad isolatsioonist välja murda, tahavad pääseda välja Nõukogude Liidust ja luua kontakte Lääne-Euroopa noortega lõpuks jõudis see kiri Calsi kolledžisse Hollandis. Küsisin: "Kus asub Eesti?" Ähmaselt mäletasin, et kunagi, kui olin 12 aastane, sain oma tädi käest postmarke, millele oli kirjutatud "Eesti". Tookord, kui ma ei osanud atlasest seda riiki leida, aitas mind isa, kes rääkis mulle kolme väikse Balti riigi ajaloost.

Mida pidin ma selle kutsega peale hakkama? Tegelikult ma ei tahtnudki reageerida. Tol ajal olid kontaktid Lääne-Euroopa koolidega realistlikumad, neid oli kergem pidada ja selleks sai ka rahalist toetust. Ida-Euroopa oli nii kaugel. Kuid minu pojal tekkis uudishimu. Tema tahtis sõita ja lõpuks õnnestus tal mind ümber veenda. Pärast kahte luhtunud katset me saime Nõukogude Liidu saatkonnast viisa, mis lubas sõita Leetu (!). Kui me sinna saabusime, sõitsime salaja öise bussiga Tallinnasse. Kui me lõpuks Keilasse jõudsim, leidsime kohe ühise keele Eesti õpetajatega. Sõidule järgnenud kirjavahetus Keila ja Nieuwegein'i õpilaste vahel tõi kaasa vajaduse kohtumisteks ja õpilasvahetuseks.

2000 - Soe sõprus

400 õpilast Keila Gümnaasiumist ja Keila Vene Gümnaasiumist saatis kirju, e-maile ja väikeseid kingitusi 400 õpilasele Calsi Kolledžist Nieuwegeinis ja vastupidi. Viimase 12 aasta jooksul kasutas seda võimalust enam kui 2 x 2500 õpilast. Sellel aastal juba 12. korda sõitis 22 õpilast Keilast külla oma kirjasõpradele ja nende peredele. 22 õpilast Nieuwegeinist võeti soojalt vastu Keilas. Nad õppisid üksteisega suhtlema, õppisid tundma Eesti ja Hollandi kultuuri, tegid projekte sellistel teemadel nagu keel, suhtlemine, vähemused, diskrimineerimine ja keskkond. Nad õppisid palju üksteise kommetest ja elustiilist. Sellisel viisil kasvasid kontaktid, sõprus ja lugupidamine.

Neljandat korda külastas Keila tantsurühm Nieuwegeinit ja esines suure eduga. Kaks eesti tantsuõpetajat andis eesti rahvatantsu ja kultuuri tunde 180 hollandi õpilasele, hollandi õpetajad aga õpetasid Eestis. 48 Eesti käsitööõpetajat läbis Nieuwegeinis kursuse Hollandi haridussüsteemist ja käsitöö õpetamisest Hollandis. Hollandi Fondide Ühendus on varem aidanud meie Eesti partnereid koopiamašinate ja arvutite soetamisega. Käesoleval aastal saadeti Eestisse kasutatud seadmeid ja mööblit, Vaiküla ja Inju väikelastekodu sai riideid ja taldrikuid.

2001 - Kontaktid ei katke

Alanud on registreerimine õpilaste vahetamiseks 2001. aastal. Mis innustab koostööle üksteisest 2200 kilomeetri kaugusel asuvaid koole? Isiklik sõprus ja ühtsustunne partnerite vahel. Ühenduse ja sõpruse tulemuseks on usaldus. Usk, et kõik läheb hästi isegi siis, kui minu Eesti kolleeg käsitleb asju teisiti kui mina. Järjepidevus ja hea kommunikatsioon on edukate kontaktide eeltingimus. Üle nii suure vahemaa ulatuv koostöö ainult võidab, kui töötatakse koos pikemat aega. Ainult siis areneb loomulik üksteisest arusaamine, mida on hädasti tarvis nii keerulise asja puhul nagu partnerlus eesti-, vene- ja hollandikeelse kooli vahel. See tähendab ühiste programmide läbiviimist, koos reisimist ja arusaamist sellest, kui tähtis on üksteist tundma õppida ja respektierida.

WILLEM VAN DEN BERGH'I keskus vaimupuudega inimestele

1924. aastal asutati põhjarannikul liivaluidete taga üks esimesi Hollandi keskusi vaimupuudega inimestele. Asutajaks oli Willem van den Bergh, kirikuõpetaja, kes tundis erilist huvi sotsiaalprobleemide ja hoolekande vastu.

Cees Hage ja Piet Overduin

Enamasti tulid vaimupuudega inimesed keskusesse, kuhu neid saatsid arstid, pastorid või õpetajad. Pärast keskusesse elama asumist ei lubatud puudega inimesel kuue kuu jooksul oma pere või sõpradega kokku saada, kuna usuti, et nii on parem 'eraldamisprotsessi' jaoks. Selle aja möödudes lubati perel külastada oma sugulast mitte rohkem kui kord nädalas ja seda ka ainult siis, kui kokkusaamine oli eelnevalt kokku lepitud. Hoolealused elasid 30-st inimesest koosnevates gruppides, suurtes haiglat meenutavates majades, mis asusid linnast väljaspool ja olid ümbritsetud kõrgete müüridega. Tähtsamateks "teenusteks" oli pakkuda kliendile ohutust ja ravi.

Müürid on minevik

Palju asju on muutunud 1924. aastast alates. Keskuse välimust ja ümbrust ei saa aastate tagusega võrrelda. Müürid kadusid, suured hooned on asendunud tavaliste majadega ja kogu keskuse territoorium näeb välja nagu tavaline küla, kus on saadaval kõik võimalikud teenused: toiduainete- ja riietepood, juuksur, kingsepp, kirik, kulutuurikeskus jne. Perekond ja sõbrad võivad keskuse asukat külastada igal päeval ja igal ajal. Mõned neist tulevadki iga päev, ka selleks, et kuidagi abiks olla. Eriti eakate inimeste puhul võib juhtuda, et neil pole enam elavaid sugulasi või pole sugulastel võimalik neid külastada, või siis pole sugulased kontaktist huvitatud. Sellisel juhul võib leida vabatahtlikke, kes külastavad inimest regulaarselt.

Meditsiinilisele ja hooldavale hoolekandele eelistatakse sotsiaalset, mille puhul rõhk on iseseisvusel, isiklikul arengul ja mõtestatud elul. Mida normaalsemalt saab klient elada, seda parem. Puuetega inimesi peetakse nüüd osaks ühiskonnast, arstid ja õed on kadunud ja klientide eest kannavad hoolt tavalised kodanikud. Perearst, kes on spetsialiseerunud tööle vaimupuudega inimestega, külastab klienti siis, kui seda on vaja.

Tõrjutusest osalemise poole

Willem van den Berg'i keskus 1000 kliendiga on üks suuremaid keskusi Hollandi vaimupuudega inimestele. Järjest rohkem kliente (nüüdseks 25%) lahkub keskuse territooriumilt ja elab naabruses asuvates küldes ja linnades. Nad elavad iseseisvalt väikeste rühmadena tavalistes majades ja hoolitsevad ise oma majapidamise eest. Nad teevad süüa, püüavad leida tööd või tegevust ja integreeruda ühiskonda. Willem van den Berg'i keskuse territooriumil moodustati 6-8 inimesega kogukonnad, kus ühesuguse taseme ja hooldusvajadusega kliendid elavad koos ühes majas. Sellises majas on igal kliendil omaette tuba, ühine elutuba, köök ja vannituba. Igas majas on rühmajuhendajad, kes on kättesaadavad 24 tundi ööpäevas. Enamikus majades on üks rühmajuhendaja; rühmades, kus klientidel on olulisi käitumisprobleeme, võib olla neid kaks. Rühmajuhendaja töötab kaheksa tundi päevas, sööb koos klientidega, abistab neid tegevustes (mis on väga mitmekesised) ja püüab muuta maja koduks. Ta püüab üles ehitada kliendi usaldusel rajanevad suhted, et oleks lihtsam kindlaks teha iga kliendi soovid ja võimed. Lõppkokkuvõttes viib see suurema iseseisvuse ja aitab kaasa inimese arengule. Iga klienti koostatakse individuaalne rehabilitatsiooniplaan. Kui vaja, konsulteeritakse selliste spetsialistidega nagu arst, füsioterapeut, logopeed, pedagoog, psühhiaater jt.

Tegevus on tähtsaim

Igal kliendil on õigus osaleda päevastes tegevustes. Enamik kliente (ka raske vaimupuudega inimesed) osalevad tegevustes 5 kuni 10 korda nädalas. Tegevused sõltuvalt inimese soovidest ja võimetest ning võivad toimuda ettevõttes, aktiveerimiskeskuses või kodus. Elu on näidanud, et tegevused mõtestavad kliendi elu, struktureerivad seda, on talle kasulikud, sest annavad energiat ja uusi sõpru; kliendi silmaring avardub ja enesehinnang tõuseb. Willem van den Berg'i keskus pakub võimalust teha mitmesugust tööd, nagu näiteks pakkimine, puude lõhkumine, vanapaberi kogumine, töötamine restoranis, pesumajas, klaasitöökojas, aias, farmis või kunstitöökojas. Sügava vaimupuudega klientidele on spetsiaalsed ruumid muusika- ja liikumisteraapiaks ning meelte stimuleerimiseks.

Lisaks ööpäevaringsele hooldusele arendab Willem van den Berg'i keskus osalise ajaga hooldust ja koduhooldust. Pürgitakse selle poole, et puudega inimene võiks elada nii kaua kui võimalik kodus koos oma perekonnaga temale tuttavas ümbruses. Rühmajuhendaja võib külastada abivajajat kodus ja toetada vanemaid, õpetades neile hooldamist ja jagades soovitusi kasvatuses osas. Selleks et vanemad saaksid natuke puhata või siis, kui on vaja spetsiaalset teraapiat, elavad puuetega inimesed aeg-ajalt Willem van den Berg'i keskkuses ka näiteks nädalavahetusel või ühe nädala kuus. On ka spetsiaalne hooldus puhkuse ajaks: kui vanemad soovivad sõita puhkusele ilma oma vaimupuudega lapseta, hoiavad last Willem van den Berg'i keskuse töötajad. Keskusel on oma kämping, kuhu perekonnad saavad puhkama tulla. Sel ajal kui vanemad on rannas, hoolitsevad nende laste eest Willem van den Berg'i keskuse töötajad.

Klient saab valida

Willem van den Berg'i keskus on eraorganisatsioon. Hollandi valitsus maksab iga kliendi eest ja sõltumatu inspeksiiooniinstituut kontrollib igal aastal töö kvaliteeti. Hollandi valitsus püüab kliente rohkem kaasata hoolduse korraldamisse. Juba aastaid peetakse hoolekandepoliitika kujundamisel tähtsaks klientide ja nende esindajate arvamust. Hiljuti valitsus otsustas, et igal kliendil peab olema oma kindel rahasumma, mille ulatuses ta ostab temale vajalikke hoolekandeteenuseid. Selle mudeli puhul on kliendil vaba valik. Näiteks kui klient soovib päevast hooldust, võib ta paluda Willem van den Berg'i keskusel teha pakkumine teenuse aja, kvaliteedi ja hinna kohta. Kui kliendile need ei meeldi, võib ta valida teise teenusepakkuja. Niisuguse süsteemi korral peavad hooldekodud ja teenusepakkujad omavahel konkureerima vaimupuudega inimestele teenuste pakkumisel ja rohkem pingutama, et kindlustada hoolduse hea kvaliteet.

Cees Hage ja Piet Overduin töötavad Willem van den Berg'i keskkuses. Eestis on mõlemad seotud Eestis Võisiku, Koluvere ja Valkla Hooldekodu koolitusprojektiga.

PAHKLA CAMPHILLI KÜLA

Katarina
küla elanik

Seherr

Täna küsis üks minu sõpradest: "Miks need inimesed seal ajalehtedes alati kirjutavad, et meie oleme puudega?" Ta oli just lugenud ühte artiklit, mis talle üldse ei meeldinud, kuna ta ei pea ennast puudega inimeseks. Ja temaga tuleb nõustuda. Sõna "puudega" ei sobi öelda noorte kohta, kes elavad Pahkla Camphilli Külas ja ka paljude teiste inimeste kohta, kel sama saatus.

Kui ma suudan oma kodu koristada, triikida, süüa teha, lehma lüpsata või sigade ja kanade eest hoolitseda, teha aiatööd, valmistada küünlaid või kududa vaipu, villa kraasida, lõhkuda puid ja

neid virna laduda ning maja kütta, teha nalja, mängida pilli ja aidata oma sõpru, kui nad mind vajavad - miks peaksin ma olema puudega? Ma ei olegi, ainult ühiskond arvab, et ma pean mahtuma teatud raamidesse ja olema inimene, kes oskab lugeda ja kirjutada, numbreid kokku arvata, autot juhtida, loogiliselt mõelda, teenida palju raha jne. Kuid mul on teised võimed, sellised nagu olla aus, kohusetundlik, ustav, salliv, sõbralik, usaldusväärne ja sooja südamega, millest vaadatakse mööda, kui pannakse tähele ainult minu "puuet". Võib olla ma peidan oma nõrkusi vähem kui teised inimesed, kellel need on samuti olemas. Ja kui sa võtad mind vastu sellisena nagu ma olen, siis võin ma olla sama "normaalne" nagu sinagi. Pead ainult seda tahtma.

Kui mina saabusin kaheksa aastat tagasi Eestisse, olin samuti puudega, sest ei osanud rääkida eesti keelt. Kõik meie vabatahtlikud välismaalt peavad läbima perioodi, kui nad aina imetlevad neid inimesi, kes on võimelised rääkima keeles, mida nad püüavad õppida. Kuid vabatahtlikud õpivad palju oma töös ka meie sõpradelt. Nemad on nende õpetajad ja mitte vastupidi, nagu me tavaliselt kipume mõtlema. Kui vabatahtlikud aasta pärast meie juurest lahkuvad, tunnistavad nad tavaliselt, kui palju abi ja tuge, soojust, huvi ja mõistmist on nad saanud meie küla elanikelt, nagu me oma sõpru kutsume.

Meie jaoks Pakklas elada ja töötada nende eriliste inimestega tähendab mitte õpetamist, kuid soovi õppida, mitte ehitada müüri patsientide ja töötajate vahele, vaid võtta inimest sellisena nagu ta on, mitte vaadata seda, mis on puudu, vaid seda, mis on olemas ja mida saab edasi arendada. Oma kümme aastat tagasi, kui Eestis hakkas kõik muutuma, kuulis grupp vanemaid, kes otsis elukohta oma peaaegu täiskasvanud lastele, kel oli probleeme ühiskonda sobitumisega, filmist, mis sai auhinna Pärnu dokumentaal- ja antropoloogiafilmide festivalil. Film oli vändatud Norra Camphilli külast Vidarassenis. Tekkis soov luua selline küla ka Eestisse. Ester Laos, Ester Lepik, Tiia Espe ja Tiit Timmermann olid need, kes tahtsid aidata ideel teoks saada. Vidarasseni arsti Dr. Margit Engeli abiga leiti koht, saadi oma käsutusse esimesed rahasummad, ehitati üles majad ja sõlmiti kontakte. Märtsis 1992 saabusid esimesed külaelanikud. Nemad aitasid teha küla selliseks nagu see on praegu: neli peretüüpi maja, suur laut paljude loomadega, põllud, aiad, lillepeenrad ja TÖÖKODA.

Viimased kaheksa aastat pidi kudumistöökoda paiknema eluruumides, mis polnud kunagi päriselt sobinud seda laadi töö jaoks. Künlatöökoda põles maha kaks aastat tagasi, mistõttu me vajasime meeletult uut hoonet. Paljude sõprade ja organisatsioonide, sotsiaalministeeriumi ja Hollandi Kesk- ja Ida-Euroopa Fondide abiga saime lõpuks alustada ehitamisega eelmise aasta sügisel. Novembris pandi maha töökoja nurgakivi, kohal oli ka Eesti peaminister Mart Laar. Käesoleva aasta juulis oli meil töökoja hoone avamisel rõõm vastu võtta suurt delegatsiooni Hollandi Fondidest ja paljusid sõpru teistest Baltimaade ja Skandinaavia Camphilli küladest. Meie aukülalised - sotsiaalminister Eiki Nestor ja välisminister Toomas Hendrik Ilves - aitasid läbi lõigata ukse ette tõmmatud lindi. Küla orkester ja koor tegid kudumistöokoja auks ilusat muusikat. Künlatöökojas oli serveeritud suupisteid. Võtsime vastu hulgaliselt häid soovide paljudelt kõnelejatelt. Töökojaga ühe katuse all on veel väike korter ja muusikaruum. Selles ruumis on pärast maja avamist toimunud juba mitu kontserti. Järjekindlalt kasutame kööki, kus peame kohvipause, Piret keedab iga päev meile kohvi. Töökojaga alustame sügisel, kui saak on kokku kogutud.

Oleme väga tänulikud kõigile, kes aitasid sellel hoonel valmis saada. Suur aitäh ka ehitajatele, kes tegid suurepärast tööd, andes meile üle mitte ainult hästi ehitatud maja, vaid palgates ka noori inimesi Käru vallast, kes poleks muidu kunagi õppinud, mida tähendab töö. Jaak Herodes, kes on meie hoolekogu esimees, aitas neil seda tööd saada. Pärast olid nad isegi kurvad, et pidid "oma" maja meile jätma. Nad tegid tööd kogu südamega, võib olla ka sellepärast, et Örne tegi iga päev neile väga head suppi. Tulevikku vaadates me muidugi loodame, et paljud inimesed leiavad meie künlaid Tallinna poodides, et meie kudumid hakkavad ehitama meie kaunist muusikaruumi, et ükskord me suudame ehitada uue perekodu paljude sõprade jaoks, kes pidevalt koputavad uksele, ja saali meie kultuuriürituste tarbeks.

Kuid mis tõesti loeb, on see, et me õpime aru saama, et need, kes aitavad ja need, keda aidatakse, ei ole sugugi mingid üksteisele vastanduvad klassid. Igaühel on omad puudused, kuid igaüks on milleski andekas. See on põhimõte, mida arvestatakse maailma kõigis täiskasvanutele mõeldud sotsiaalteraapilistes Camphilli kogukondades. Pärast mitukümmend aastat kestnud sotsiaalset ja teraapilist tööd kogukonna ja inimestega oleme jõudnud tõdemuseni, et ei tohi eristada neid, kes abi pakuvad, neist, kes selle vastu võtavad. Niisuguse veendumuseni jõuad, kui tunnistad, et igas inimeses, olenemata tema puude raskusest, on midagi hindamatut. Inimese vaim jääb ju kahjustamata. Ainult see viis, kuidas vaim saab ennast füüsiliselt väljendada, võib olla häiritud. Selline lähenemine näitab haigust ja tervist uues valguses.

Kes tahab kogeda, kuidas elatakse Pahkla Camphilli külas, võib tulla ja ühineda meie püüdlustega. Olete teretulnud!

SALLIVUST POLE KUNAGI KÜLLALT

Jaak Herodes

*Sihtasutuse Eesti
Camphilli Küla Fondi
Nõukogu esimees*

Pärnu konverentsist "Teenuste arendamine vaimupuudega inimestele" saab varsti aasta. Osavõtjad meenutavad konverentsipäevi suure soojusega ning arutlevad, millist kasu on konverents toonud Eesti vaimupuudega inimestele. Esmapilgul tundub, et midagi olulist pole muutunud: riik ei ole suurendanud toimetulekuraha, omavalitsuste võimalused vaimupuuetega inimestele teenuste osutamiseks on pigem vähenenud, puuetega inimeste tööhõive püsib madalal tasemel. Endiselt püsib tendents suunata vaimupuuetega lapsed erikoolidesse. Midagi on siiski muutunud. Mõõdukate võitlus puuetega inimeste seaduse rakendamiseks vajaliku raha leidmise eest on saanud rahva ja teiste erakondade toetuse. Üha rohkem toetatakse sihtasutusi ja mittetulundusühinguid, paraneb koostöö nii avaliku kui erasektoriga. Eesti Camphilli Küla Fondi juhtimisel Pahklasse (Raplamaal) ehitatud töökodade maja sai toetust nii riigilt kui välisfondidelt, Pahklat külastasid valitsusjuht ja ministrid. Televisioon ei ole jäänud kõrvale vaimupuuetega inimeste edusammude kajastamisest. Kuigi mõistmist on tulnud juurde, jääb aktuaalseks Pärnu konverentsi deviis – "sallivust pole kunagi küllalt."

Tahan tänada konverentsi korraldajat ja suurfinantseerijat Hollandi Kesk- ja Ida Euroopa Fondide Ühendust selle suure töö eest, mida hollandi kolleegid on teinud suhtumise muutmiseks vaimupuudega inimese muredesse ja mis aitab Eesti ühiskonnal teadvustada demokraatia olemust. Sallivust ja mõistmist vaimupuudega inimeste probleemide suhtes, aga ka muulase, teisitimõtleja, konkureeriva erakonna, teise kultuuri suhtes pole kunagi küllalt. Käia on veel pikk tee.

KOLUVERE, VÕISIKU JA VALKLA HOOLDEKODU KOOSTÖÖ Willem van den Bergh'i keskusega

Monika Salumaa
tegevusterapeut

Välisabi kasutamine Eesti hooldekodudes on muutunud tänapäeval üheks peamiseks võimaluseks parandada asutuses elavate inimeste elu kvaliteeti ja muuta personali töö efektiivsemaks. Välisinvestoritega tehtava koostöö tõhusus ja projektide tulemuslikkus sõltub muidugi suuresti ka asutuse soovist ja olemasolevatest võimalustest. Tihti piirdub koostöö välisfondidega mõne konkreetse ehituse või remondi rahastamisega või vajalike vahendite ostmisega. Suuremaid, sisulist tööd arendavaid ja parandavaid koostööprojekte on veel suhteliselt vähe. Heaks näiteks ja eeskujuks võib tuua Koluvere, Võisiku ja Valkla hooldekodu koostööprojekti Hollandi Willem van den Bergh'i keskusega hooldustöötajate ametialaseks koolitamiseks.

Koostöö algpõhjus

Välisabi vajaduse töötajatele erialase ettevalmistuse andmisel tingis praegune haridussüsteem, mis ei võimalda koolitada keskhariduseta inimesi. Samas on hooldekodudes kesk- ja erialase kutseharidusega hooldustöötajad suhteliselt haruldane nähtus. Hooldekodudes töötavate hooldajate enamuse moodustab keskealine põhiharidusega personal, kes olude sunnil teeb seda rasket ja vähetasustatud tööd ilma igasuguse erialase ettevalmistuseta. Selle tõttu on hooldekodudes tekkinud olukord, kus hooldaja kui abivajaja jaoks kõige lähedasem ja olulisem töötaja ei tea, kuidas inimest hooldada. Probleemi lahendamiseks otsustasid Koluvere, Võisiku ja Valkla hooldekodu alustada koostööd Hollandi Willem van den Berghi keskusega, mis kujutab endast hooldusasutust 1000-le vaimupuude- ja psüühikahäiretega inimesele ning millel on koolituslitsents ja oma hoolduspersonali koolitamise kogemus.

Hollandi õpetajad

Koostööprojekti sihtgrupiks on 39 põhiharidusega hooldustöötajat kolmest eelnimetatud hooldekodust. Õpingud toimuvad Eestis järgemööda kõigis kolmes hooldekodus, kestavad 2000. aasta maist kuni 2001. aasta oktoobrini ning koosnevad neljast loengutsüklist ja kolmest praktilise töö supervisioonist. Lektoriteks on psühhiaatriliste patsientidega tegelevad õed, eripedagoogid ja hooldustöötajad Hollandist. Teooria kõrval on suur tähtsus praktiliste oskuste omandamisel töökohal. Projekti lõpetanud saavad hooldustöötaja kutsetunnistuse.

Koostöö avardub

Samaaegselt hooldustöötajate koolitusega püüavad hooldekodud kasutada Hollandi abi hooldekodude füüsilise keskkonna parandamisel ning sisulise töö nõustamisel. Koluvere hooldekodus rajati sügava vaimupuudega abivajajatele eraldi osakond, mille mööbli muretsemist ja töövahendite ostmist rahastas Hollandi Kesk- ja Ida-Euroopa Ühendus ning mille sisulist tööd on algusest peale juhendanud Willem van den Bergh'i keskuse spetsialistid. Võisiku Hooldekodu kasutas Hollandi abi liikumisravi ruumide remondiks. Tulevikus soovitakse koostööd veelgi tihendada. Läbirääkimisi peetakse eelpool nimetatud asutuste juhtkonna koolitamiseks. Oma huvi hollandlastega tehtava koostöö vastu on üles näidanud teisedki Eesti hooldekodud.

KIRIKU KRIMINAALTÖÖST JA HOLLANDI FONDIDE ÜHENDUSEST

Avo

EELK Kriminaaltöö juhataja

Üprus

Kiriku kriminaaltöö on mitmekesine ja preventiivne nagu sotsiaaltöö ikka. Tegemist on sotsiaaltöö kitsama valdkonnaga, mille eripäraks oli algselt tegelemine kriminaalse konflikti osapoolte ning nende võrgustikega. Tänapäevaks ei piira kriminaaltöö oma vaatevälja karistusseadustikuga, vaid püüab ennetada või lahendada kahju ja kannatusi põhjustavaid konflikte sõltumata nende kriminaalsuse astmest. Kiriku ühiskonnatöö - millesse kuulub ka kriminaaltöö - visiooniks on **terve ja turvaline inimlike inimeste inimlik ühiskond**. Vahe-eesmärkideks on kuritegude ennetamine, kahju ja kannatuste vähendamine ja nii ühiskonna kui indiviidi sotsiaalne areng.

Kiriku ühiskonnatööd tehakse suuresti valitsusväliste institutsioonide kaasabil. Kuna kirik on alati oluliseks pidanud ühiskonna arendamist, tervendamist ja sidusust, on üsna loomulik ka koostöö erinevate mittetulundusühingutega. Kolmanda sektori orienteeritus üldisele hüvele ja ideeline motiveeritus teeb partnerluse paljutöotavaks.

Programmid ohvritele ja kurjategijatele

Kriminaaltöö valdkonnas on konkreetseteks väljunditeks mitmesugused programmid. Nimetagem siin kuriteo ohvrite toetamise programmi, mis sai alguse 1993. aastal sotsiaalministeeriumile tehtud koostööettepanekutest, arenes riikliku programmi eelnõuks ning valitsusväliseks Kuriteo Ohvrite Toetamise Ühinguks "Ohvriabi" (registreeritud aastal 1995). Nii kirik kui ka MTÜ Ohvriabi ootavad pikisilmi riikliku programmi rakendumist, ohvriabi seaduse vastuvõtmist ja kuriteoga tekitatud kahju kompenseerimist riigi ja erasektori (kindlustus) koostöös. Seni kahjuks asjata.

Veidi paremini on arenenud kuritegusid toime pannud inimeste resotsialiseerimise programm, mis sai alguse Sotsiaalse Rehabilitatsiooni Keskuse (1989) ja sotsiaalministeeriumi koostööst aastatel 1992 - 1993. Tänapäevaks osutavad mitmed valitsusvälised ühingud lepingute alusel teenuseid ja pakuvad abi vanglatest vabanenutele.

Kiriku kriminaaltöö oluliseks programmiks on ka vanemliku hoolitsuseta ja tänapäeval aega veetvate laste integreerimine ühiskonda, võimalusel perekonda. Valdavalt on tegemist vene keelt kõnelevate eri rahvusest lastega. Niisuguste laste puudulik haridus ja antisotsiaalsed hoiakud muudavad nende võimalused eluga rahuldavalt toime tulla pea olematuks. Samas on laste saatus väikses ja madala sündimusega Eestis ka poliitiliselt väga oluline.

Tänapäevane koostööpartnerid

Kõiki nimetatud programme on olulisel määral toetanud Hollandi Fondide Ühendus. On raske üle hinnata mr Octave Regout ja mrs M.L. Fron de Winter'i ja nende juhitava R.C. Maagdenhuise Fondi panust meie kolmanda sektori ja sotsiaalvaldkonna arengusse. Palju abi oleme saanud ka Katholieke Nodeni fondilt. Enam kui sada projekti ja organisatsiooni Eestis on valmis andma tunnistusi Hollandi Fondide Ühenduse väga asjatundlikust, süstemaatilistest ja otstarbekast toetusest. Sotsiaalse Rehabilitatsiooni Keskuse Viru projekt oma enam kui kolmemiljonilise mahuga ja pea kolmeaastase kestusega on vaid üks paljudest. On tähelepanuväärne, et Hollandi Fondide Ühendus mõistis Virumaa kui kõrge kriminoogeensusega piirkonna erivajadusi varem kui riik. Ka Peeteli kiriku arendamine sotsiaalkeskuseks, kus pakutakse teenuseid kõrge riskiga tänapäevastele ja kus on tänapäevaks lastekodu, päevakeskus ja töötute aktiveerimise rühmad, leidis tunnustust nii Hollandis, Taanis kui Saksamaal. Nii ohvriabi kui kriminaalhoolduse töötajaid koolitatakse kolmandat aastat Hollandi riigi kulul riikliku programmi MATRA (Sotsiaalse Transformatsiooni Programm) vahendusel. Koolitavad Hollandi Probatsiooniteenistus ja Ohvriabi

Assotsiatsioon. Septembris saabus Fondide Ühenduse ja NMCP (Nederlands Management Cooperation Programme) vahendusel teistkordselt Tallinnasse konsultant mr Jan Kooi, kelle abiga täiustatakse nii kiriku ühiskonnatöö kui resotsialiseerimise ja ohvritele osutatava abi programme. Koostöö Hollandi konsultantidega (Sotsiaalse Rehabilitatsiooni Keskust on nõustanud ka teised Hollandi konsultandid) on olnud viljakas ja perspektiivne. Julgeme seda soovitada ka teistele. On rõõm tõdeda, et kiriku ja kolmanda sektori koostöös on olnud mitmeid kõrgetele kriteeriumidele vastavaid uuenduslikke projekte, mis on osutunud õpivõimelisteks ning jätkusuutlikeks.

ÕIGUSRIKKUJATE REINTEGREERIMINE EESTI ÜHISKONDA

Henk Beukers

*Hollandi Probatsiooniteenistus
rahvusvaheliste kontaktide koordinaator*

Projekti algus ja sisu

1997. aastal pöördus Hollandi Probatsiooniteenistuse poole Hollandi Fondide Ühendus (HFÜ) palvega viia läbi koolitus mitmele Eesti kolleegile sellises valdkonnas nagu reintegreerimisprogrammid vanglast vabanenutele. Koolitusprojekti pidi osaliselt finantseerima Hollandi välisministeeriumi nn MATRA - programm. Eesmärgiks oli koolitajate koolitamine, mis tähendab seda, et Eesti kolleegid, keda me välja õpetame, annavad oma teadmisi edasi teistele kaasmaalastele.

Eesti kolleegid praktiseerivad seda, mida nad õppisid, Kirde-Eesti erinevates abikeskustes, kus abistatakse ka endisi vange, valmistades neid ette ühiskonda tagasi pöördumiseks. Sellist abi osutatakse inimestele, kellel pole midagi ja kes on jäetud täiesti üks, hr. Avo Üpruse Sotsiaalse Rehabilitatsiooni Keskuse algatusel. Osaliselt finantseeris projekti HFÜ.

Hollandi Probatsiooniteenistus ei kaalunud ettepanekut kaua, kuna aastatepikkune kogemus on meid õpetanud, et endiste vangide nõustamine, millega neid aidatakse ühiskonda tagasi pöörduda, omab suurt tähtsust. Vangistus ei vii mitte ainult isolatsioonini, vaid jätab inimese ilma ka vabadusest ja vastutusest. Ometi tuleb enamikul kinnipeetavatest mingil hetkel ühiskonda tagasi pöörduda. Kui nad ei saa asjakohast nõustamist vangistuse ajal ja sellele järgneval perioodil, on neil veel vähem väljavaateid tulevikule, kui enne kinnipidamist.

Koolitusprojekt Eestis

Projektile eelnenud andmete kogumine 1999. aasta alguses tõestas, et näiteks Tallinnas pööratakse väga vähe tähelepanu vanglast vabanenute koordineeritud abistamisele. Sotsiaalse Rehabilitatsiooni Keskuse algatused selles valdkonnas on vaid esimene samm. Piiratud ressursside tõttu jääb töö maht väikeseks, kuna SRK on mittetulundusühing, mille kulusid katab valitsus üksnes piiratud ulatuses.

Siiski ei ole kirjeldatud olukorras midagi ebatavalist. Seda saab võrrelda olukorraga Hollandis ja teistes Lääne-Euroopa riikides pärast "ainult" viis aastat kestnud Saksa okupatsiooni. Ka siis pidid ametnikud uuesti harjuma süsteemiga, mida enam ei juhtinud okupeerijad. Kuid mis on need viis aastat, võrreldes aastakümneid kestnud Balti riikide okupatsiooniga? Esimestel aastatel on prioriteedid hoopis teised, kui et kanda hoolt inimeste eest, kes tihti "omal süül" on sattunud seadusega pahuksisse. Sellest hoolimata on mõistlik pärast vangistust abiandmisega mitte liiga kaua viivitada (elamispind, töö ning mingil määral rahaline toetus), et ennetada suletud ringi

tekkimist, kuhu inimene enamasti satub. See suletud ring on järgmine: inimene rikub seadust, ta saadetakse vanglasse, pärast vabanemist kukub ta "musta auku" ega leia ellujäämiseks muud võimalust, kui järjekordselt seadust rikkuda. Eesti ülerahvastatud vanglad ja retsidivistide suur arv on kahjuks kurb tõend sellise suletud ringi eksisteerimisest.

Peab ausalt ütleva, et nii on see ka Hollandis - abi saamise võimalused pärast vangistust pole alati olnud poliitiliseks prioriteediks. Meie oleme siiski olukorras, kus majanduslik heaolu pidevalt kasvab ning poliitilised ja ühiskondlikud olud on olnud stabiilsed mitme aastakümne vältel. Eriti võrreldes nende suurte muutustega, millega meie Eesti kolleegidel tuli silmitsi seista. Ka meil olid need MTÜd, näiteks kirikud, mis asutasid teiste hulgas nn Exodus-kodusid. Lisaks hetkel tegutsevatele seitsmele Exodus-kodule on mitu maja, kus inimesed võivad elada ja saada nõustamist maksimaalselt ühe aasta vältel. Algatus on peaaegu alati tulnud mittetulundusühingutelt, kes soovivad aidata endistel kinnipeetavatel leida tööd ja omaette elamispiinda.

Kasvav retsidiivsus ja kinnipeetavate arv ning sellest tulenevad hiigelsuured kulud panid administratiivvõime mõtlema. Lisaks alternatiivsanktsioonide laiale valikule pakuti nii riigi kui kohalike omavalitsuste poolt rohkem raha erinevateks reintegratsioonile suunatud tegevusteks.

Esimese koolitusaastaga saadud kogemus

Ajavahemikus aprill 1999 - mai 2000 toimus kolm õppesessiooni Eestis ja üks nädal praktikat Hollandis. Tallinnas korraldatud õppesessioonidel pöörati palju tähelepanu kriminaalhooldustöötajate positsiooni ja vastutusala selgitamisele. Nii endistele vangidele kui ka ametivõimudele peab olema selge, mida saab ja mida ei saa oodata kriminaalhooldustöötajatelt. Ainult siis võib tekkida suhe, mis rajaneb vastastikusel usaldusel. Rollimängu kaudu mängiti läbi võimalikke konfliktisituatsioone -kriminaalhooldaja, endise vangi ja ametivõimude esindajate (politsei, prokurör jt.) vahel.

Peale seda me arutasime ja harjutasime samm-sammult, kuidas luua nõustamiskursust konkreetsele kliendile. Alustasime vastuvõtmisintervjuuga ja diagnoosi püstitamisega ning läksime üle programmidele, mis pakuvad just sellele inimesele parimaid võimalusi. Muude vestlusteemade hulgas olid narkosõitlaste abistamine, lepitamine ja konfliktilahendus, õppimine, kuidas teha võrgustikutööd teiste valdkondade spetsialistidega (näiteks kui abivajajal on tõsised psühholoogilised probleemid), grupidöö ja mitmesugune ennetustegevus (AIDSi ennetus jms).

On kavas koostada kasutatud koolitusmaterjalide põhjal eestikeelne probatsiooniteenuse käsiraamat, nii et pärast koolitussessioonide lõppemist saaksid Eesti koolitajad oma teadmisi teistele kolleegidele edasi anda. See käib eelpool mainitud 'koolitajate koolitamise' meetodiga kaasas. Koolitajate ettevalmistamisele ja projektide käivitamisele pööratakse suurt tähelepanu koolituskursuse teisel etapil, mis viiakse läbi 2001. aasta keskel.

Hollandis toimunud praktilise koolituse jooksul tutvustasime Eesti kolleegidele neid valdkondi, kus Hollandi Probatsiooniteenistus tegutseb. Lisaks mitmele vanglale külastati abiprojekte alkoholi ja uimastiprobleemidega kodututele ning endiste vangide eriabikeskusi. Nad said oma silmaga näha, kuidas probatsiooniteenistus suhtleb politseiga, vangla- ja kohtusüsteemiga, kus igaühel on oma vastutusala. Hollandi Probatsiooniteenistus rõhutab, et praegused head suhted ja vastastikune usaldus on mitmeid aastaid kestnud protsessi tulemus, mille jooksul liiguti samm-sammult edu poole.

Hollandi koolitustegevuse üheks eesmärgiks on toetada Eesti kolleege esimeste sammude astumisel hea koostöö poole võimu erinevate esindajatega. Ilmselt peab koolitust kohandama Eesti olukorraga, mis väga erineb Hollandi omast.

Kokkuvõtteks võime kinnitada, et liigume nende koolitussessioonidega õiges suunas ja loodame, et saame need lõpetada 2001. aastal. See aga tähendab, et Eesti kogukonnal tuleb endal hakata oma tööpõldu harima.

NARVA ÖÖMAJA

Sergei Nikolajev
Narva Öömaja direktor

Kui 1995. a Eesti Punase Risti Seltsi Narva osakond ja Hollandi Kesk- ja Ida- Euroopa Fondide Ühendus organiseerisid kodutute ja tänavalaste toitlustamist, selgus, et Narvas on suur hulk elukohata ja töötä inimesi ning nende arv pidevalt kasvab.

Projektist uste avamiseni

1996.a. töötati välja koos Hollandi Fondidega Narva Öömaja projekt, mis esitati Euroopa Liidu Phare-Lien programmile. Narva Öömaja tegevuse eesmärgiks sai peavarju pakkumine kodututele ja nende kindlustamine meditsiinilise ja sotsiaalse abiga. 4.08.1998 kirjutati alla lepingule Euroopa Liiduga. Projekti eelarve moodustas kokku 160.000 eurot, millest 60% laekus Euroopa Komisjonilt. Narva Linnavalitsus andis kasutamiseks ja renoveeris kahekorruselise maja. Hollandi partner finantseeris seadmete ja inventari soetamist, organiseeris Öömaja personali väljaõppe ja kaks õppereisi Hollandisse, kus tutvuti sealsete öömajadega, mis aitas meid oluliselt edasises praktilises töös. Kõigi partnerite sõbraliku ja konstruktiivse koostöö tulemusena avas Narva Öömaja ukSED abivajajatele planeeritud kaks kuud varem.

Maja võimalused

Narva Öömajas on ruumi 80 inimesele (50 kohta meestele ja 30 naistele) ja see on avatud abivajajatele kella 19.00 kuni 8.00. Öömaja esimesel korrusel toimub abivajajate vastuvõtt, seal on ka meditsiinipunkt, personali ruumid, eluboks puuetega inimestele ja söökla. Olmeruumis saab riideid pesta ja triikida. Teisel korrusel on kaks osakonda - üks meestele ja üks naistele - toad on 4-10 kohalised, isiklikudapid, duširuumid ja WC-d. Kodutud saavad öömajas mitte ainult ööbida ja sooja toitu, neile osutatakse ka esmatasandi meditsiinilist abi, pakutakse psühholoogilist tuge, konsulteeritakse neid sotsiaalküsimustes. Öömaja tegutsemise aja jooksul 02.03.1999-01.09.2000 on selle teenuseid kasutanud 330 inimest (275 meest ja 55 naist) vanuses 18-85 eluaastat. Kakskümmend kolm inimest elab majas alaliselt, 52 elab pool aegast öömajas, ülejäänud kodutud ööbivad kuu aega järjest ja seejärel kaovad mõneks kuuks. Iga kodutu ööbib majas keskmiselt 81 korda aastas.

Arstiabi on tagatud

Narva Öömaja tegutseb Eesti Punase Risti egiidi all, kelle käest Narva Linnavalitsus ostab kodutute teenindamise teenust. Suurt abi osutab Norra Punane Rist, kes saadab humanitaarabi riiete ja jalatsite näol. Tihedad kontaktid on meil Narva haiglaga. Kõik värskelt saabunud kliendid läbivad röntgenuuringu ja vajaduse korral vaatavad neid üle kopsuhaiguste osakonna arstid. Kui avastatakse tuberkuloos, võetakse inimene sellesse osakonda ravile. Nakkus- ja psüühiliste haigustega kliendid saavad ravi vastavalt kas linna haigla nakkushaiguste või psühhiaatriaosakonnas.

Kes öömaja vajavad

Abivajajate keskmine vanus on 45 a - just selles eas, kui inimene peaks olema kõige toimekam ja töövõimelisem. Umbes 10% abivajajatest on pensioniealised ja puuetega inimesed, kuid enamus neist ei saa pensioni, kuna neid loetakse dokumentide ja kehtiva elamisloa puudumise tõttu illegaalideks. Määravamaks põhjuseks, miks inimesed muutuvad nn asotsiaalideks, on alkoholism. Kodutusel on kaks põhilist arengustsenaariumi. Esimene: alkoholisõltlastel on väga raske leida püsivat tööd ja kellel töö on, võivad selle kergesti kaotada - koondamise korral on nad esimesed, kellest lahti saadakse. Teine stsenaarium - inimene jääb töökohast ilma temast mitte olenevatel põhjustel (ettevõtte sulgemine, töökohtade koondamine jt) Alguses ta püüab aktiivselt otsida uut töökohta, ent kui kõik katsed jäävad tulemusteta, hakkab meeleheitest jooma. Inimene vajub järjest sügavamale ja sügavamale ning satub lõpuks tänavale. Kodutute arv kasvab pidevalt ka seoses jätkuva inimeste korteritest väljatõstmisega võlgnevuste tõttu, mis omakorda tuleneb Kirde-Eestis valitsevast suurest tööpuudusest ja järjest halvenevast majanduslikust olukorrast. Suured tööstusettevõtted suletakse, see toob endaga kaasa massilisi koondamisi, mis veelgi teravdavad sotsiaalset situatsiooni Narvas.

Narvas jääb kodutute probleem lähiaastatel aktuaalseks, sellepärast oleme alati tänulikud koostöö eest inimeste ja organisatsioonidega, kes ükskõik mil moel saavad meid aidata selles raskes töös. Hollandi kolleegid näitasid end teadlike ja usaldusväärsete partneritena ja meil on hea meel, kui see koostöö jätkub.

VÕRU MAARAHVA TEABETUBA JA MAARAHVA SELTSID

Anneli Luisk

Võru Maarahva Teabetoa juhataja

Hetkel koordineerib VMT 33 Võrumaa külaseltsi tegevust. Meie kontaktvõrku kuuluvad enamuses küll naisseltside nime all tegutsevad grupid, kuid on ka käsitööseltse, raamatukogu selts, külaseltse ja külaarengurühmi. VMT jaoks ei ole oluline, mis nime selts kannab, vaid tema tegevus ja selle toetamine. Osa seltsidest on leidnud oma näo konkreetse tegevuses. Näitena võib siin tuua Lasva Käsitööselti, mille juures tegutseb Lasva Maarahvaõpistu; Varstu Naisseltsi, kus tegutseb Vanurite Päevakeskus, Kaika Maanaiste Seltsi Kaika Arendus- ja Idee Keskus (KAIK), kust on välja kasvanud viit talu ühendav ettevõtlusprojekt Metsamoori Perepark. Parksepa Käsitööselt ei ole küll avanud oma keskust, kuid on väga edukalt üle võtnud VMT poolt 1998. algatatud projekti "AITÜMA - aitame igal teotahtelisel üle mäe astuda" ja seda edasi arendanud uute projektide abil, nagu "Liisk on langenud" ja "AITÜMA - aitame igal teotahtelisel üheskoos areneda", mis on juba kolme maakonna väikekäsitöölisi ühendav projekt. Selle eesmärgiks on maapiirkondades välja arendada tegutsevate väikekäsitöölise vaheline võrkustussüsteem ning käivitada kolme uue mikrorediidigrupi tegevus. Üks mikrorediidi grupp juba Võrumaal tegutseb, see on esimene ja hetkel Eestis ka ainuke.

Küla arengurühmade tegevusest tahaksin esile tõsta Tursa küla arengurühma tegemised, kus külaharva eestvedamisel on otsustatud lahti saada küla madalast mainest elukohana ja luua igati kena elamiskeskond nii endale kui ka külalistele. Ühiselt on alustatud küla heakorrasusega, sümbolika väljatöötamisega (küla lipp, küla süda - küla kivi), ettevõtluse arendamisega ja ühisürituste korraldamisega (külapäev 01.07.2000). Teistel seltsidel ei ole küll keskusi, kuid igaüks neist on leidnud omale tegevuse, korraldades üritusi, mis on saanud juba traditsiooniks, nagu Obinitsa Naisseltsi "Miitsirk" igakevadine seto traditsioone silmas pidav lihavõttemaa jne.

Tugevad vajavad ka tuge

VMT keskus on uute võimaluste otsija ja seltside tegevuse toetaja. Keskus on kutsunud ellu uusi projekte, lähtudes aktiivsete külaelanike vajadustest. Rõhutan siinkohal just sõna "aktiivsete", sest paraku on küladesse elama jäänud väga vähe aktiivseid inimesi, keda on aga tarvis toetada, sest kohalik omavalitsus pöörab paraku enam tähelepanu toimetulekuraskustes külaelanikele, aktiivne peab ise hakkama saama. Tihti jääb aktiivne inimene oma külas n.ö dissidendiks, sest teda ei mõisteta ja esialgu püütakse teda mitte toetada, vaid hoopis vastu töötada. Kaasa tulema hakkavad inimesed heal juhul aasta pärast, halvemal juhul kulub selleks aastaid ja kõige halvemal juhul loobutakse aktiivsest tegevusest. See on ka põhjuseks, miks järgmise suurema projektina tahame hakata korraldama koolitust külavanematele, et maakonnas kujuneks omavahel suhtlev ja heal tasemel koolitust saanud külaaktivistide - külavanemate kontaktvõrk ning valmistada neid ette osalemiseks küla esindajatena 2002 aastal toimuvatel kohaliku omavalitsuse valimistel.

Projekt rohujuure tasandil

Aktiivne saab inimene siiski olla ainult juhul, kui tal on mingisugune sissetulek, mis aitab tal kindlustada end igapäevaseks eluks vajalikuga. Seetõttu pöörame keskuse töös üsna palju tähelepanu ettevõtlusele ja alternatiivsete tegevustega tegelemisele nn rohujuure tasandil, kutsudes selleks ellu uusi projekte. Alates 2000 aasta juunist oleme Eesti partnerina WISS - NET-i liikmed. Koostöös kuue Ida - Euroopa riigiga tahame juhtida enam tähelepanu probleemile, millega väga vähe või üldse ei tegelda, kuid mis on väga oluline. Selleks probleemiks on mitteametlikult töötavad naised. Projektiga tahame välja selgitada need põhjused, mis tingivad vajaduse töötada mitteametlikult, loobudes igasugusest kindlustatusest, mõtlemata tulevikule (pension). Koostööprojektis osalevate välispartneritega tahame need põhjused tuua avalikkuse ette ja pakkuda välja lahendusi.

Alates augustist töötab VMT juures ameerika rahukorpustlane, kelle abiga alustame seltsidele strateegilise planeerimise koolituse korraldamist koos rahvusvahelise projektijuhtimisega, et aidata seltside juhtidel paremini kaasata seltsi liikmeid igapäeva tegevusse ja valmistada neid ette ühiselt projekte kirjutama. Sel aastal pöörame enam tähelepanu just rahvusvahelisele projektijuhtimisele ning seda põhjusel, et enamus Võrumaal tegutsevatest seltsidest vajab paremat rahastamist, ja seda pikemaks ajaks. Selle eest, et VMT tegevus Võrumaal on olnud nii edukas, peame eelkõige tänama aktiivseid maainimesi ja neid, kes on meid rahaliselt toetanud. Siinkohal tahame toetamise ja meeldiva koostöö eest tänada eelkõige Hollandi Kesk- ja Ida-Euroopa Fondide Ühendust ning Rabobank Foundation'i.

VALIK TOETATUD PROJEKTE

Koostanud **Piet Boerefijn**
HFÜ esindaja Eestis

AS Invaru Invaabikeskus, Tallinn

Invaru on firma, mis pakub puuetega inimestele tehnilisi abivahendeid, nt ratastoole ja tugiraame. Keskusel on pood, kus kliendid saavad valida, mida nad vajavad, ja töökoda, kus abivahendeid parandatakse ja hoitakse. Invaru teenindab üle 4000 kliendi aastas üle kogu Eesti ja toetab ka teisi puuetega inimeste teeninduskeskusi. Hollandi Fondide Ühendus (HFÜ) toetas tehniliste abivahendite remonditöökoja sisustamist, kinkis tehnilisi abivahendeid, tööriistu ja varuosasid ning finantseeris kahe töötaja õppesõidu Saksamaale.

Laste Varjupaik, Narva

Kuna hooletusse jäetud laste arv Narvas on kasvanud, otsustas linnavalitsus asutada kriisikeskuse ja varjupaiga. Linn andis varjupaiga kasutusse kahekorruselise lasteaiahoone ja määras Liidia Sõnkova asutuse direktoriks. Teda abistavad psühholoog, kaks sotsiaaltöötajat ja kümme kasvatajat. Varjupaik avati 1995. aasta oktoobris ning selles on kohti 32 lapsele. Varjupaiga juures on avatud ka kriisiabikeskus ja supiköök, kus vaeste perede lapsed saavad tasuta einet; samuti aitab keskus otsida lastele kasuperesid. Viie aasta jooksul on keskus viibinud 1277 last. HFÜ on toetanud varjupaika hoone renoveerimisega, mööbli ja õppevahendite soetamisega ning uue köögi ehitamisega.

Käo Päevakeskus, Tallinn

90-te alguses tulid mõned lapsevanemad ja aktiivsemad inimesed välja ideega avada kool raske vaimupuudega lastele. Tol ajal ei olnud Eestis seesugust kooli ega pööratud praktiliselt üldse tähelepanu seda laadi probleemidega lastele. Vanematel tuli hoida oma lapsi kodus, sest puuet pidi varjama. 1996. aastal saadi kokku vajalik raha varem Nõukogude armeele kuulunud hoone remondiks. Pärast hoone remonti kool avati. Käo Päevakeskus on midagi enamat, kui lihtsalt kool: lisaks sellele, et seal hoolitsetakse laste eest ja õpetatakse neid elama võimalikult iseseisvalt, õpetatakse ka nende vanemaid tulema toime oma lapsega ja tekkivate probleemidega. Käo keskus teavitab Eesti ühiskonda puuetega inimeste probleemidest ja on ka koolituskeskuseks neile, kes töötavad raskete puuetega lastega. Käo on ainuke selline keskus Eestis ja heaks eeskujuks kõigile, kes tegelevad vaimupuuetega lastega. HFÜ aitas Käo keskusel osta mööblit, õppevahendeid ja kardinaid ning aitas koolitada kasvatajaid.

Kristlik Kodu, Tartu

Selle turvakodu asutas 1993. aastal pr Anne Schotter. 1989. aastal juhtis ta Tartu Linnavalitsuselt 25 aastaks kasutamiseks saadud lagunenu puumaja remonti. Tema eesmärgiks oli asutada turvakodu noortele tänavapoistele, kes ei käi koolis, panevad toime õigusrikkumisi ja võivad niiviisi jätkates sattuda vanglasse. "Me loodame vähendada noorte kuritegevust, pakkudes neile võimalust kutseõppe saamiseks, selle asemel et veeta aega tänaval," ütleb Anne Schotter. HFÜ toetas turvakodu töökoja ehitamist, kus poisid saavad omandada oskusi, mis võimaldavad neil tööturul läbi lüüa.

Vastseliina Vanadekodu, Võrumaa

Paljude Eesti maakohtade probleemiks on noorte inimeste siirdumine suurtesse linnadesse, kusjuures vanad jäetakse maha. Misso, Meremäe ja Vastseliina on kolm Kagu-Eesti valda, kus elab kokku 5500 inimest, kellest 1640 on pensionärid. Eakate inimeste hoolekanne nendes valdades praktiliselt puudus. Palju eakaid inimesi elas keskustest kaugel raskesti ligipääsetavates kohtades ja primitiivsetes tingimustes. 1994. aastal asutas kolm omavalitsust koos Lutheri kirikuga kodu nendele inimestele, kes ei tule üksinda toime. Kirik andis vanadekodule 25 aastaks kasutamiseks oma pastoraadihoone ja HFÜ finantseeris suurema osa renoveerimistöödest (ülejäanud osa finantseerisid kolm omavalitsust, sotsiaalministeerium ja EL Phare programm). 1997. aasta alguses sotsiaalmaja avati. See mahutab 20 inimest ja teenindab päevakeskusena ka ümbruskonna teisi eakaid inimesi.

Pingviini lasteaed, Narva

Lasteaed Pingviin on Narvas ainuke, kuhu saavad tulla ka vaimu- ja füüsilise puudega lapsed. Lasteaias on ligikaudu 160 last, kellest pooled on puudega. Kuna lasteaias ei olnud piisavalt puuetega lastele kohandatud ruume, aitas HFÜ mõningaid ruume renoveerida ning ehitada teraapia- ja massaažikabineti. HFÜ aitas osta ka abivahendeid, remontida ujulat ja koolitada personali.

Tartu Lasteabi Ühing

1995. aastal asutas Tartu Ülikooli Lastekliinik puuetega lastele päevakeskuse. Keskust juhib Pr Tiina Stelmach, noor füsioterapeut, kes on end täiendanud Hollandis, Rootsis ja Inglismaal. Keskus pakub mitut laadi teenuseid, nagu näiteks puuetega laste vanemate nõustamine, logopeed, eripedagoog, ujumisterapeut, psühholoog ja rehabilitatsiooni spetsialist. Keskus korraldab ka loenguid vanematele ja koolituskursusi rehabilitatsiooniga tegelejatele, füsioterapeutidele ja arstiteaduse tudengitele. HFÜ aitas keskusel ruume remontida, koolitada rehabilitatsiooniga tegelejaid ja füsioterapeute Hollandis ja soetada varustuse ujula jaoks.

Võisiku Hooldekodu, Jõgevamaa

Et 1994. aastal olid vaimse puudega ja psühhiaatriliste probleemidega inimeste elamistingimused suurtes hooldekodudes üpris rasked, otsustas HFÜ pöörata rohkem tähelepanu nende asutuste arendamisele. Neist üks suuremaid on Võisiku Hooldekodu, millel on 350 elanikku. Viimastel aastatel on olukord Võisikul märgatavalt paranenud. Paljud ruumid ja tualetid on ümber ehitatud, pakutakse tegevusteraapiat ja koolitatakse personali. Hooldekodus avati väike kohvik ja uus osakond, kus inimesed õpivad iseseisvat elamist. HFÜ aitas ehitada Võisikule keraamikatöökoja ja spordiruumi ning koolitada personali.

Lasva Käsitööselts, Võrumaa

Lasva Käsitööselts asutati 1996. aastal. Seltsi eesmärgiks on toetada kultuuri ja kohalikku algatust ning koolitada inimesi tööturule minekuks. Projekt on suunatud eeskätt inimestele, kes on kaua olnud aktiivsest elust kõrval nagu näiteks naised ja kodutud. 1997. aastal avati töökoda, kus inimesed saavad õppida kohalikke traditsioonilisi käsitöid, nagu puutöö, keraamika, kudumine, kangaste ja kondiitritoodete valmistamine. Inimesi valmistatakse ette tööturule asumiseks, selts tegutseb ka nõustamis-, informatsiooni- ja suhtlemiskeskusena. Keskus on olnud nii edukas, et sai litsentsi, mis lubab läbi viia koolitusi kogu Lõuna-Eestis. Selts asub Lasva keskusel vanas aias, mille omavalitsus andis tasuta seltsi kasutusse. Maja on avatud ka eakatele ja puuetega inimestele, puudustkannatajad saavad odavat lõunat. HFÜ aitas seltsil osta varustust ja tasustada kursuste läbiviijaid, muretseda trükimaterjale; korraldada suvelaagri, paigaldada seltsi hoonele ventilatsioonisüsteemi ja ehitada terrassi.

Saaremaa Sotsiaalse Rehabilitatsiooni Keskus, Kuressaare

Keskuse asutas vanglast vabanenutele 1993. aastal Arli Mustkalev. Keskuse sihiks on olnud pakkuda nõustamist, teraapiat ja majutust inimestele, kes on viibinud vanglas pikemat aega. Aastatel 1994 - 1998 on keskus tegutsenud ka lastega emade ja kuriteo ohvrite varjupaigana. 1998. aastast võisid keskusesse tulla ka kodutud. 1995. aastal avati koostöös Laurentiuse kirikuga kuriteo ohvritele usaldustelefon. See telefon töötab neli öhtut nädalas, eraldi nõustamist saavad alkohoolikute pered. Praegu elab keskus 12 endist vangi ja viis kodutut. Alates avamisest on nõustatud 327 inimest, kellest 130 inimest on keskusel ka elanud.

Karjanurme Teabetuba, Valgamaa

Karjanurme on väike küla, mis varem oli kolhoosi keskus. Pärast kolhooside lagunemist jäi enamik inimesi tööta, mistõttu paljud on külast lahkunud. Need, kes on külla jäänud, peavad leppima teenuste- ja elutingimuste halvenemise, süveneva vaesuse, kuritegevuse ja alkoholismiga. Selleks et valitsevat olukorda muuta, asutas Helme Pensionäride Ühendus koostöös Helme vallavalitsuse ja HFÜ-ga 1999. aastal väikese päevakeskuse, kus kohalikud inimesed saavad kokku tulla, et lugeda ajalehti ja raamatuid, vaadata televiisorit või videot, kasutada arvutit ja interneti, võtta muusikatunde, kasutada dušši ja kus laste tarvis on

mitmesuguseid mänge. Keskus on kohalikele külainimestele vajalik, päevas külastab keskust keskmiselt 32 inimest.

Päevakeskus Öökull, Tartu

1997. aastal alustas Ly Birkel Tartus tööd üha suureneva tänavalaste hulgaga. Tihti on need lapsed nn riskigruppi kuuluvatest peredest. Koostöös HFÜ-ga avati sellel suvel Annelinnas ilusad remonditud ruumid, kuhu lapsed võivad iga päev tulla ja osaleda tegevustes, saada abi kodustes koolitöodes, süüa ja dušši võtta. Igapäevaste külastajate nimekirjas on 152 last vanuses 6 -18 eluaastani, keskmiselt külastab maja 20 last päevas. Päevakeskus korraldab nii eesti kui vene lastele mitmesuguseid tegevusi, nagu breiktants, aeroobika, filmiklubi, disko, kodutöö klass jne. Majas tegutseb kolm palgalist töötajat ja 28 vabatahtlikku. Kaks korda kuus õpetab Ameerika Rahukorpuse vabatahtlik tüdrukutele, kuidas kaitsta end vägivalla ja rünnaku eest. Öökulli päevakeskust toetavad HFÜ, Tartu Linnavalitsus, Avatud Eesti Fond ja partnerid Rootsist.

Lille Hooldekodu, Aseri, Ida-Virumaa

Aseri on monofunktsionaalne tööstuslinn Ida-Virumaal, kus valitseb suur tööpuudus. Nõukogude ajal töötas 1200 inimest telliskive ja katusekive tootvas vabrikus. Vabrik läks pankrotti, jagunes ja alustas oma tööd uuesti, kuid nüüd pakub see töökohti ainult 150 inimesele. Kolmandik Aseri elanikest on pensionärid. Siiani puudus võimalus tagada neile ja haigetele inimestele hooldus. Aime Lille asutas 1992. a hooldekodu. Hetkel majutab hooldekodu 50 eakat, haiget või puudega inimest, vastu võetakse ka kriisiolukorras lapsi.

Võru Järve Kool, Võru

90-te alguses hakkas Reet Kangro koos oma mõttekaaslastega kaaluma, kuidas pakkuda teenuseid ja anda haridust vaimse puudega lastele. Kuni selle ajani niisugused võimalused puudusid, mistõttu puuetega laste vanemad tundsid end väga üksikuna. Tol ajal ütles Reet Kangro, - tuleb julgustada peresid, kellel on probleeme, et nad alla ei annaks ja hoolitseksid ise oma laste eest ega paigutaks neid asutustesse. Peame pöörama rohkem tähelepanu sellistele peredele ja nende vajadustele. Tähtis on kindlustada, et puuetega inimesi ei unustataks uute määruste ja seaduste vastuvõtmisel. 1992. aastal avati kohalikus lasteaias erirühm. Iga aastaga on kool kasvanud suuremaks ja muutunud professionaalsemaks. Momendil on koolis 38 last. Kool pakub enam kui ainult kooliharidust. Ühtlasi püüab kool tegutseda arengu- ja nõustamiskeskusena, samuti puhkekeskusena, kuhu lapsi võidakse jätta ka ööseks. Lastele õpetatakse igapäevaseks eluks vajalikke oskusi - kodumajandust, toiduvalmistamist, puutööd. Käesoleval aastal avatakse koostöös Antsla kutsekooliga keskhariduse programm lastele, kes on lõpetanud Võru Järve Kooli. Koostöös Rootsiga ja Taani organisatsioonidega sai Võru Järve Kooli personal koolitust, osteti varustust ja buss. HFÜ aitas remontida mõningaid klassiruumi. Nüüd on plaanis ehitada lisaks olemasolevale koolihoonele veel üks õppehoone.